

- това е неизбежно при пазарната икономика - 6,0%;
- лош късмет - 5.5%.

Тези данни показват, че основният обяснителен модел, разпространен в средите на ромите, е свързан с тяхната оценка (негативна) за новия социален ред, наложен от промените. Той се съчетава непротиворечиво с констатирания от предшестващи социологически проучвания висок етатизъм сред ромското население, съчетан с високи претенции и очаквания към властта и онези, които я упражняват. Впечатлява и фактът, че е много висок процентът на онези роми, които са склонни да обяснят безработицата в своите среди с наличието на етническа дискриминация на пазара на труда. В същото време налице са и елементи на растящо разбиране, че в условията на пазарна икономика индивидуалните и груповите шансове на този пазар се определят от такива фактори, каквито са по-високото образование и квалификация, адекватен на новите условия трудов етос и т.н., и т.н.

Проблемът е, че повечето интервюирани, дори онези, които демонстрират добро съзнаване на проблема с безработицата, са много скептично настроени по отношение на възможността безработицата сред ромите да намери благоприятно решение.

Засега, притиснати от кризата и от бедността, ромите формират менталитет, който се резюмира в следната типична житейска стратегия:

- търси се каквато и да е работа, стига тя да носи някакви доходи;
- ако такава не се намери, без особени задръжки се прибегва до практикуването на девиантни за обществото, но "нормални" за средата доходоносещи дейности (кражба, просия, укриване на доходи и пр.);
- без никакви скрупули в търсенето на доходи се включват и децата, дори ако това е за сметка на отпадането им от образователната система;
- при условие, че всичко това отново не решава проблема с изхранването на домакинството, се разчита на помощи от "голямото" семейство (родители, братя, сестри, деца), приятели, комшии или по-далечни роднини. Няколко поредни изследвания през последните години показват, че дълбоката икономическа криза мобилизира в средите на ромите кръвнородствените връзки; придаде им нов социално икономически смисъл и в крайна сметка ги превърна в основната социална мрежа, гарантираща биологическото оцеляване на индивида. Тези процеси спряха тенденцията към нуклеаризация на ромските семейства и по същество върнаха цялата общност към стари модели на съвместно съществуване.